

Меѓународна конференција:

ИСТОРИЈА, ИСТОРИОГРАФИЈА И НАСТАВА ПО ИСТОРИЈА

Скопје, 21-23 ноември 2007г.

Бобан доц. д-р ПЕТРОВСКИ

***СРЕДНОВЕКОВНАТА ИСТОРИЈА И ИСТОРИОГРАФИЈА ВО
МАКЕДОНИЈА, РАКУРС КОН НОРМАНСКОТО ОСВОЈУВАЊЕ
И ТРАЕЊЕ НА НИВНАТА ВЛАСТ ВО ПОЛОГ***

Во трудот акцентот е ставен на три аспекти релевантни за македонската медијевистика:

1. Хронолошки опфат, популарно рамка
2. Пристап
3. Терминологија

ХРОНОЛОШКИ ОПФАТ (РАМКА)

Во периодизацијата на историјата на Македонија *средновековие*то хронолошки е фиксирано во периодот од почетокот на 6 век до крајот на 14 век односно од населувањето на Словените до паѓањето на Македонија под османлиска власт¹. Во овие рамки е поставена и македонската медијевистичка наука. Истата рамка е присутна и при изучувањето на македонската историја на додипломските и последипломските студии, докторските дисертации, како и во наставата по историја во основните и средните училишта, адекватно претставена и во соодветните учебници.

¹ Првиот и досега единствен обид за периодизација на историјата на македонскиот народ го направи Љ.Лапе, Периодизација на историјата, 18-28.

По Средниот век *следува* период наречен “Нов век”, кој го опфаќа периодот од 15 век до почетокот на 20 век.

Доколку направиме *паралела со медијевистичката во Европа*, како во медијевистичките научни трудови, така и во учебниците за изучување на средновековното општество и цивилизација, се уидува дека таму средновековието хронолошки трае најмалку до 1500-та година односно до крајот на 15 век, што е барем за едно столетие подолго од медијевистичкиот период во Македонија.

Обично, периодот од 16 век до средината на 17 век во Европа се перцепира, проучува и предава како Доцен среден век (Late Middle Ages) или пак во последно време почесто актуелно Предмодерна Европа (Pre Modern Europe), по што следува периодот Модерна Европа (Modern Europe), кое кај нас соодветствува на “Нов век”.

Погледнувајќи ги вака работите, *прашањето* кое неминовно се наметнува е следново: Можно ли е во Македонија Новото време-“Нов век”, како што го нарекуваме во периодизацијата на македонската историја, да дошло односно се случило три столетија порано отколку во Европа, и ако е така, со што се карактеризира, одделува ова Ново време. Имено, за Европјаните 15-от век несомнено е средновековие, а периодот од 16 век до средината на 17 век доколку некои и не го нарекуваат Доцен Среден век, е ословуван како Предмодерно време, што транскрибирано кај нас би било “Пред нов век”.

Секако при периодизацијата во Европската средновековна историја земен е предвид развојот на општеството и носечките елементи на таквата цивилизација, каде доминантен социјален слој и фактор е *феудалноста* во својата појава и подем, доминантност и истиснување до степен на општествен рецидив.

Интересно, и во случајот со македонската периодизација на историјата главен репер за средновековие е воспоставување, дејствување и опаѓање на феудализмот како систем.

Но дали тоа соодветствува на историската реалност во Македонија?

Во крајот на 14 век своја власт во речиси цела Македонија наметнува *Османлиската империја*, која, во основата на својот општествен систем го имаше *тимарско-сџахискиот систем*, *феудален поредок*, кој остана непроменет во својата феудална генеричка поставеност и како таков доминантен барем до крајот на 18 век-средина на 19 век. Имено, во 1839 година со Ѓилхански хатишериф започнуваат да навлегуваат претприемнички елементи во селското стопанство-чифлици². Оттука, неминовно се појавува размислата: Што е ново во Македонија од 15-от век, па македонската историска периодизација го третира како завршување на македонското средновековие и отпочнување на “Новиот век”!

ПРИСТАП

Македонското средновековие онака како што е хронолошки детерминирано- почеток на 6 век-крај на 14 век - опфаќа *9 столетија*, а ако се земе предвид и конечното освојување на Македонија од страна на Османлиите во 1430 година (паѓањето на Солун), медиевистичкиот период во Македонија трае безмалку цел милениум.

Кај македонските медиевисти не постои потесна специјализираност за проучување на одделни аспекти од средновековното минато, од типот анализа само на политичката историја, или воената, социјално-економската, правната, па дури ни само црковната, културната или книжевната страна на средновековието (со многу ретки исклучоци кај последно наведените). Најчесто се работи за комбинација од неколку, а неретко и сите аспекти-пристап, кој од медиевистите-барем помладите, се оправдува со последниот светски тренд-принципот на *мултидисциплинарност*.

Ваквиот приод е сосема очекуван и соодветен на реалниот број на досега дејствувачки *македонски медиевисти* (околу 20-мина). Оваа ширина

² Според Љ.Лапе (Периодизација на историјата, 19, 24-26), феудализмот во Македонија траел до 19 век.

на полето за истражување би можела да резултира со реперкусии врз научната задлабоченост во публикациите.

Така, при систематско проучување на средновековното минато на Македонија и подетално одделни нејзини региони (принцип практикуван па последипломските студии и докторски дисертации на Институтот за историја при Филозофскиот факултет во Скопје), се утврдува дека неретко не се направени студиозни обиди за конкретизирање на настани (значи ниту основното-фактографијата), со што би се расветлиле историските збиднувања и етапи во регионите. Притоа, се детектираат непрецизности, недоследности, а наместа дури и контрадикторности, иако одделни автори се повикуваат едни на други, а користат и идентична изворна подлога.

Во трудот се осврнувам само на еден аспект кој ги поткрепува посочените констатации. Станува збор за периодот на Византиско-норманската војна 1081-1085 година и конкретно *Норманскојто освојување и џираење на нивнајта власи во Полог*, за што единствен извор е Ана Комнина. На ова прашање, со оглед на насловите на публикуваните трудови, подетално и директно би требало да се осврнат авторите Т.Томоски, Б.Панов, Л.Славева, М.Бошкоски, М.Ангеловска-Панова, Б.Петровски, а индиректно внимание да посвети и К.Аџиевски.

За вака поставената проблематика значајни се два хронолошки момента: Кога Норманите го зазеле Полог; до кога ја задржале контролата над него односно кога Византијците успеале да го репатрираат.

Според известувањето на Ана Комнина, по победата над византискиот император кај Јанина и потоа најверојатно кај Арта³, Норманите, предводени од Боемунд, започнале со освојување и на Македонија. Посочениве две битки во модерната медијевистика се датирани со летото 1082 година (Јанина) и есента истата година (Арта). До исти хронолошки одредници е дојдено и кај

³ За битката кај Јанина: A.Com. II, 17, 16-20, 3 (ed. Leib); A.Com. II, 149, 52-151, 18 (ed. Reinsch-Kambylis). Сп. и ВИНЈ III, 380. За битката кај Арта: A.Com. II, 19, 31-21, 19 (ed. Leib); .Com. II, 151, 16-152, 55 (ed. Reinsch-Kambylis). Сп. Анна Комнина, Алексиада, (164-165) 504 бел 513 (Н.Љубарскиј). За овие настани види и: F.Chalandon, Alexis, 87; А.Тончев, Италианските Нормани, 28.

македонските медиевисти, со исклучок на Б.Панов, кој користејќи се со застарена хронологија овие настани ги датира во 1083 година⁴.

Оттука, освојувањето на Македонија се случувало по одигрувањето на овие битки, односно во текот на есента 1082 година и почетокот на 1083 година⁵, бидејќи веќе пролетта 1083 година најголем дел од Македонија западно од реката Вардар бил под контрола на Норманите.

Во екот на овие нормански активности, според известувањето на Ана Комнина, се случило норманското освојување на Полог. По победата кај Арта, византиската писателка соопштува дека Боемунд “го испратил Петар, синот на Алифа, со Пунтесиј да вршат опсади во различни области. Веднаш потоа Петар Алифа ги освои двата Полога, а споменатиот Пунтесиј Скопје”⁶.

Прашањето кога точно се случило посоченово, во македонската медиевистика е различно интерпретирано.

Т.Томоски во своите трудови кои го засегнуваат ова прашање, повикувајќи се на Ана Комнина, посочува само дека еден нормански одред под заповедништво на Пјер Алифа навлегол во Полог и се задржал таму и по повлекувањето на норманскиот војвода Боемунд кон Валона во 1082 година⁷. Притоа, авторот воопшто не се произнел за времето на норманското освојување на Полог, туку се задоволил само со констатација дека кога Боемунд се упатил кон Валона во 1082 година Полог бил под власта на Норманите. Меѓутоа, не можеме да се согласиме дека Полог можел да биде освоен толку рано во 1082 година, за да остане и во периодот на Боемундовото повлекување истата година. Всушност, самото повлекување на Боемунд кон Валона воопшто не се случило во 1082 година, како што наведува Т.Томоски, туку есента 1083 година.

⁴ Б.Панов, Теофилакт Охридски, 340-342 бел. 359, каде се повикува на хронологијата на П.Безобразов (Боемундъ Тарентский, 63-65), во науката денес отфрлена, а до истиот заклучок дошол и В.Златарски, Историја II, 175. На надминувањето на ваквата хронологија укажа К.Аџиевски, Пелагонија, 76 бел. 35.

⁵ Нејасно е како Б.Панов (ИМН I, 448) дошол до заклучок дека Боемундовите Нормани во мај 1082 година продолжиле да ја освојуваат Македонија.

⁶ А.Сом. II, 22, 9-13 (ed. Leib); А.Сом. II, 153, 71-74 (ed. Reinsch-Kambylis). За коректурата на “Полов(и)” во Полог(зи) сп.: Анна Комнина, Алексиада, (165) 505 бел 516 (Н.Љубарскиј); ВИНЈ III, 381 бел. 19 (Б.Крекић).

⁷ Т.Томоски, Полог, 67-68; Истиот, Тетово и Тетовско, 65.

Л.Славева по ова прашање се произнесува сосема сумарно и исто така со погрешна хронологија. Таа, откако наведува дека Боемунд со своите одреди во 1083 година навлегол во Епир, Западна Македонија и Тесалија сè до Лариса, се повикува на Т.Томоски, кој, според неа, забележал дека во тие настани бил вовлечен и Полог. Потоа Л.Славева посочува дека според Ана Комнина во тоа време се случило “навлегувањето на еден нормански одред под заповедништво на Петар Алифски во двата Полова”⁸. Меѓутоа, најпрво предложениот тајминг од Л.Славева за заземање на Епир и Западна Македонија не е точен. Имено, заземањето на Јанина и Арта, двата најзначајни центра во Епир, се случило летото односно есента 1082 година, со што, бездруго била воспоставена целосна норманска контрола врз оваа област. Потоа, околу заземањето на македонските територии западно од Вардар, Ана Комнина соопштува дека Боемунд, по заземањето на Јанина и најверојатно Арта, навлегол во Охрид, а оттаму тргнал во поход кон Острово, по што се упатил кон Бер (Верија), минувајќи низ Соск, Сервија, па оттаму преку Воден стигнал до Меглен и Бели Цркви, каде претстојувал три месеци⁹. Најпосле, Л.Славева не го пренесува коректно ниту пишувањето на Т.Томоски за овие случувања. Имено, Т.Томоски, во статијата “Средновековен Полог”, ниту на страна 67, посочена од Л.Славева, ниту било каде во посочениот негов труд споменува навлегување на одреди на Боемунд во Епир, Западна Македонија и Тесалија сè до Лариса во 1083 година. Вистината е дека посочената од Л.Славева фраза на Т.Томоски “во тие настани бил вовлечен и Полог” всушност се однесува на воениот притисок од надворешни сили на кои биле изложени западните предели на Византиската Империја во текот на последните две децении на XI век, а не конкретно на норманското навлегување на Балканот во почетокот на осумдесетите години на XI век¹⁰.

⁸ Л.Славева, Полог, 98.

⁹ A.Com. II, 22, 16-24 (ed. Leib); A.Com. II, 153, 77-84 (ed. Reinsch-Kambylis).

¹⁰ Т.Томоски, Полог, 67.

М.Бошкоски, објаснувајќи го брзото напредување на Норманите во Македонија со антивизантиското расположение и незадоволство на населението и дел од благородниците, наведува дека освојувањето на утврдените македонски градови од страна на норманските грофови се одвивало во последните месеци на 1082 година, така што до крајот на истата година под норманска власт потпаднале цела Албанија и поголем дел од Македонија западно од реката Вардар, со исклучок на некои градови кои биле цврсто утврдени¹¹. Понудувајќи ваква хронологија, авторот воедно ја стеснува временска рамка на потпаѓање на овие територии под норманска власт понудена во претходниот негов труд кој го засегнува ова прашање дефинирана како крај на 1082-почеток на 1083 година¹². Во вака дефинирана хронолошка рамка М.Бошкоски го сместува и освојувањето на двата Полога и Скопје од страна на Петар Алифин односно Пунтесиј¹³.

М.Ангеловска-Панова сумарно наведува дека по двете победи над Византијците летото 1082 година, Норманите навлегле во Македонија во три правци, од кои, еден дел под водство на Петар Алиф и Пунтес се упатиле кон Полозите и Скопје, по што, авторот вели дека последниве војсководители го освоиле поголемиот дел од Македонија на запад од Вардар¹⁴. Но, констатациите дека Петар Алифа и Пунтесиј освоиле поголем дел од Македонија западно од Вардар не наоѓаат изворна поткрепа. За нив, имено, децидно е засведочено дека ги освоиле само Полозите и Скопје, каде воспоставиле своја контрола.

Според К.Аџиевски, норманското освојување на Македонија започнало во почетокот на есента 1082 година, а во почетокот на пролетта следната година најголем дел од Македонија западно од Вардар веќе ја признал власта на норманските завојувачи. Притоа, Скопје и двата Полога (Горен и Долен) биле освоени без поголеми тешкотии, а за заземањето на Битола наведува дека тоа најверојатно не се случило при норманскиот налет

¹¹ М.Бошкоски, Надворешни упади, 79-82.

¹² М.Бошкоски, Византиските императори, 99.

¹³ М.Бошкоски, Надворешни упади, 80.

¹⁴ М.Ангеловска-Панова Македонија во византиско-норманската војна, 40.

во Пелагонија есента 1082 година¹⁵. Иако авторот експлицитно не го посочува времето на освојување на Полог, од понудениот контекст во неговиот труд може да се насети дека истото е сместено есента 1082 година.

Времето на освојување на Полог, правецот по кој се движеле Норманите и патната траса која ја користеле, се чини, може поблиску да се насети доколку дословно се следат презентираниите информации од Ана Комнина за овие настани. Според известувањата на византиската авторка, Петар Алифа и Пунтесиј, набргу по норманското освојување на Арта, најверојатно добиле наредба од Боемунд со своите одреди заедно да се упатат во поход кон Полог и Скопје. Тие, не задржувајќи се никаде поплатно, освен заради неопходни продукти, успешно ја извршиле задачата, при што Петар Алифа со својата војска го освоил и останал да го контролира Полог, односно двата Полога, додека Пунтесиј продолжил и го заземал Скопје. Во овие вести кај Ана Комнина за заземање на Полог и Скопје може да се насети дека тие брзале да го направат тоа пред отпочнување на зимата, со оглед на фактот што за да стигнат до Полог, требало да преминат неколку планински превои. Поставувајќи ги така работите, освојувањето на Полог, а веднаш потоа и Скопје, било извршено во крајот на 1082 година¹⁶.

Притоа, судејќи според редоследот на набројување кај Ана Комнина, најпрво биле освоени Полозите, по што следувало заземање на Скопје. Доколку се има предвид дека наредбата за освојување на истите Боемунд им ја издал на своите војсководители по освојувањето на Арта, следува дека походот бил преземен и се одвивал од југ кон север. Според тоа, Норманите најпрво навлегле во Горен Полог, па откако ги заземале тамошните

¹⁵ К.Аџиевски, Пелагонија, 76-77.

¹⁶ Б.Петровски, Односот, 130 и бел. 5 (стр.137). Упатуваме дека на посоченото место од трудот се појавува печатна грешка за годината на норманските успеси кај Јанина и Арта, при што, наместо 1082 година стои 1083 година.

За бројноста и опременоста на оваа норманска војска, целта на ваквата норманска пенетрација длабоко на север, како и видот и карактерот на норманската власт во Полог, види кај истиот автор, Односот, 130-136.

утврдувања се упатиле кон Долен Полог, кого го снашла истата судбина. Дури потоа, како што известува и Ана Комнина, било освоено Скопје¹⁷.

Уште нешто. Изворно не е посочено конкретно кој пат го користеле посочениве нормански војсководители до нивното навлегување во Полог. Но, со оглед на редоследот на податоците содржан кај византиската писателка, според кој, откако им ја дал задачата на Петар Алифа и Пунтесиј, самиот Боемунд повикан од граѓаните на Охрид го зазел подградието, но не и горниот град¹⁸, не е невозможно токму оттука да минале одредите на Петар Алифа и Пунтесиј, оставајќи ја главнината на чело со Боемунд да навлезе во Охридското подградие, притоа користејќи го патниот правец Охрид-Кичево-Полог. Ваквата претпоставка не ја исклучува а ригор следната, според која можно е да се користел патниот правец Пелагонија-Кичево-Полог¹⁹. Имено, една византиска остава на монети, пронајдена во 1976 година на локалитетот Петочница во близина на селото Стровија во најсеверниот дел на Пелагониската рамнина содржи 103 сребрени монети на византиски цареви заклучно со Никифор III Вотанијат (1078-1081)²⁰. Оставата со право се поврзува со Норманската опасност во оваа област, особено по заземањето на Битола во почетокот на пролетта 1083 година, но ние не би ја исклучиле

¹⁷ Б.Петровски, Односот, 130 и бел. 4 (стр.137). Во македонската медијевистика единствено М.Бошкоски (Надворешни упади, 80), давајќи информација за заземањето на двата Полога, во заграда наведува дека се освоени Горен и Долен, не давајќи притоа никакви дополнителни појаснувања.

¹⁸ A.Com. II, 22, 13-16 (ed. Leib); A.Com. II, 153, 75-77 (ed. Reinsch-Kambylis). Сп. и А.Тончев, Италианските Нормани, 29.

¹⁹ За посочениве две средновековни комуникации сп. Г.Шкриванић, Пuteви, 78-81, 99. Веројатноста Норманите преку Албанија да дошле до Дебар, па оттаму да се упатиле кон Полог, ја сведуваме на апсолутен минимум. Поткрепа наоѓаме во фактот што четврт столетие подоцна, во екот на новата норманска пенетрација на Балканот 1107-1108 година предводена од Боемунд Тарентски, норманските одреди без неопходна помош од локални водичи не знаеле да го пронајдат патот од Арбанон до Дебар, кое нешто упатува на констатација дека Норманите воопшто не ја користеле оваа комуникација дотогаш, сп. A.Com. III, 104, 24-28. Види и: Ј.Ферлуга, Драч, 109-110; A.Ducellier, Arbanon et Albanais au XIe Siecle, 367.

²⁰ К.Кепески, Византиска остава, 159-163. Авторот смета дека монетите припаѓале на некој повисок воен старешина, кој поради нестабилната политичка ситуација на дворот на Византија предизвикана од борбите околу византискиот престол, решил истите да ги закопа (Византиска остава, 163). Според К.Христовска (Византиски пари во Македонија, 104) колективниот наод од Стровија е со датум 1079/1080 година.

можноста монетите да се засолнети претходно во крајот на 1082 година²¹ и тоа токму поради опасноста од минувањето на норманските војски предводени од Петар Алифа и Пунтесиј. Имено, доколку Петар Алифа и Пунтесиј со своите одреди се движеле низ Пелагонија кон Кичево и Полог, тие бездруго минале низ превојот Барбарос, кој се наоѓа во близина на селото Стровија, при што реонот/селото почувствувало потенцијална опасност или директно настрадало од овие нормански војски.

Во македонската медијевистика се направени експлицитни и имплицитни обиди да се одреди времетраењето на норманската власт во Полог. Притоа, се поаѓа од неспорната изворно засведочена лојалност на Петар Алифа кон Боемунд, потврдена од Ана Комнина, која соопштувајќи за настани кои се одиграле есента 1083 година ја истакнува вербата која ја имал Боемунд во Петар Алифа доверувајќи му ги на управа Полозите при неговото отсуство од Балканот²². Овој податок несомнено упатува на *terminus post quem* за отстранување на норманската власт во Полог, но за жал, воедно и последна вест која ги засведочува Норманите во областа.

Симптоматично, Т.Томоски и Л.Славева воопшто не се произнеле за прашањето до кога се задржала норманската власт во Полог²³.

Укажуваме дека осломот на застарената хронологија за овие настани го навела Б.Панов на констатација дека претходно посочениве дејанија делегирани од Боемунд кон Петар Алифа се случиле во 1084 година²⁴.

Утврдувањето на времето до кога останал Петар Алифа и Норманите во Полог и дали тие пружале отпор при повторно воспоставување на византиска власт во Областа возможно да се понуди единствено следејќи го натамошниот тек на византиско-норманскиот судир. Пресвртница во византиско-норманската војна е поразот на Норманите под Лариса, во

²¹ К.Ациевски (Пелагонија, 78) откако посочува дека најверојатно монетите се засолнати пред норманското освојување на Битола во почетокот на пролетта 1083 година, дозволува можност тоа да се случило и порано, есента 1082 година, во времето кога Норманите по освојувањето на Охрид минале низ Пелагонија.

²² A.Com. II, 32, 19-22 (ed. Leib); A.Com. II, 161, 25-28 (ed. Reinsch-Kambylis). Сп. Анна Комнина, Алексиада, (171) 509 бел. 556 (Н.Љубарскиј); ВИНЈ III, 381 бел. 19 (Б.Крекић).

²³ Т.Томоски, Полог, 67-68; Истиот, Тетово и Тетовско, 65; Л.Славева, Полог, 98.

²⁴ (Б.Панов), ИМН I, 449. Б.Панов, Теофилакт Охридски, 343.

интервалот пролет-лето 1083 година, како и заземањето на Костур од Алексиј I Комнин есента 1083 година²⁵, по што следувало протерување на Норманите и од останатите делови на Балканот, олеснето поради нивното незадоволство заради неисплатените плати, деморализирани и обесхрабрани поради отсуството на Боемунд-фактори кои придонеле да се приклонат кон Византија²⁶ или пак самоиницијативно да се повлечат од освоените области.

Најверојатно, при ваквиот развој на настаните Петар Алифа и норманските војски кои го контролирале Полог, под принуда или можеби самоволно ја напуштиле Областа, иако не е исклучена можноста од нивно предавање на Византијците²⁷. Тоа можело да се случи во крајот на 1083 година или што е уште поверојатно во почетокот на 1084 година. Имено, поаѓајќи од фактот што византискиот император по заземањето на Костур веќе на 1 декември 1083 година дошол во Цариград, протерувањето на Норманите од Балканот и Македонија им го препуштил на неговите војсководители, кои, со оглед на претстојниот зимски период, се чини, истото го реализирале во раната пролет 1084 година²⁸.

²⁵ A.Com. II, 41, 1-43, 27 (ed. Leib); A.Com. II, 168, 1-170, 62 (ed. Reinsch-Kambylis). Сигурен terminus ante quem за освојувањето на Костур е 1 декември 1083 година кога Алексиј I Комнин триумфално се вратил во Цариград. Сп.: F.Chalandon, Alexis, 90; А.Тончев, Италианските Нормани, 30; К.Аџиевски, Пелагонија, 79 бел. 43.

²⁶ Ана Комнина соопштува дека при победоносното враќање на византискиот император во престолнината на 1 декември 1083 година Алексиј I Комнин со себе ги водел и норманските грофови кои минале на негова страна, A.Com. II, 43, 7-20; 43, 25-27 (ed. Leib); A.Com. II, 169, 47-170, 57; 170, 60-62 (ed. Reinsch-Kambylis).

²⁷ Ваквата претпоставка ја темелиме врз изворните податоци содржени кај византиските писатели од XII и XIII век (Јован Кинам, Никита Хонијат и Георги Акрополит) каде се споменуваат угледни личности со презиме Петралифа како извршители на високи функции и доверливи задачи во византиска служба во посочениве две столетија. Види кај, Иоанн Кинам-Георгиј Акрополит, 205 (военоначелник Никифор Петралифа), 230 (военоначелник Алексеј Петралифа), 295-296 (ќерка на Петралифа), 310 (управник на тврдина Јован Петралифа), 316 (велик хартулариј Петралифа), 333-334 и 394 (угледниот Теодор Петралифа). Никита Хонијат презентирајќи го владеењето на Мануил Комнин дури известува за четворица браќа Петралифи, со потекло од родот на Франките, кои одамна се преселени во Константинопол (Choniates, 83, 81-82), како и за извесен Јован Петралифа кој го споменува во времето на императорите Исак II Ангел и Алексиј Дука Мурзуфл (Choniates, 451, 71; 570 бел. 38). За останатите изворни податоци во кои се наведуваат членови од семејството Петралифа во византиска служба, како и за нивната роднинска поврзаност со царските династии Комнини и Ангели, сп.: D.M.Nicol, Despotate, 215-216 (Appendix I); Б.Ферјанчић, Племяство, 135 сл.; Р.Радић, Обласни господари, 257-261 со наведување на постарата литература.

²⁸ Б.Петровски, Односот, 135.

М.Бошкоски, различно од останата македонска медијистика, смета дека византиското заземање на Костур се случило во текот на пролетта 1084 година, по што се отпочнало со повторно воспоставување на византиска власт во Македонија, која во текот на истата пролет успеала целосно да ги истисне Норманите од таму²⁹. Иако не е конкретно наведено, според овој автор произлегува дека сосема набргу по битката кај Костур 1084 година бил освоен и Полог.

М.Ангеловска-Панова, луцидно посочува дека по византиското заземање на Костур во крајот на ноември 1083 година, сосема е можно токму Патра Алиф во Полог да бил последниот нормански бедем против кој војувале Византијците во текот на 1084 година³⁰.

К.Аџиевски, говорејќи за отстранување на норманската власт во Пелагонија, посочува дека пресвртница бил норманскиот пораз од Византија кај Костур есента 1083 година, по што била ликвидирана нивната власт во внатрешноста на Балканот, а нивното протерување од Пелагонија се случило кон крајот на 1083 или почетокот на 1084 година³¹. Иако не е споменат Полог, од изложеното на авторот може да се согледа дека протерувањето на Норманите оттаму исто така се одигрувало во посочениот временски интервал.

ТЕРМИНОЛОГИЈА

За волја на вистината македонската медијистичка терминологија во најголем дел соодветствувала и *соодвeјсѝвува на современа̄а евро̄иска и*

²⁹ М.Бошкоски, Надворешни упади, 85-91. Посочуваме дека авторот во трудот (Надворешни упади, 92), прави превид кога вели дека скоро цела Македонија западно од реката Вардар останала под норманска власт цели три години. Ова противречи и на самото пишување на М.Бошкоски, кој во истиот труд (на страна 80) вели дека освојувањето на утврдените македонски градови (ги има предвид двата Полога, Скопје, Охрид, Меглен и Бели Цркви б.м.) се одвивало во последните месеци на 1082 година, а на друго место (страна 91) посочува дека Норманите во пролетта 1084 година ги загубиле освоените области во Македонија. Оттука, норманската власт во западните делови на Македонија траела година и половина, а не три, како што резимира М.Бошкоски. Се чини, посоодветно би било да стои дека власта на Норманите во Македонија се задржала во текот на три години: 1082, 1083, 1084.

³⁰ М.Ангеловска-Панова Македонија во византиско-норманската војна, 44-45.

³¹ К.Аџиевски, Пелагонија, 79-80.

свешка. Така, со ретки исклучоци, македонската медијевистика *одолеала на идеолошката обремененост* за целото нејзино постоење-случај кој е за респект, особено ако истиот се компарира со терминологијата употребувана при проучувањето на современата македонска историја.

Најчестите *идеолошки импликации*, па дури и рецидиви притоа, се сретнуваат во сферата на *социјално-економските односи*, каде ги одделувам оние во делот на “бројните давачки и задолженија на зависното население (обесправеност, експлоатација, селски-градски маси); социјална (класна) нетрпеливост; самосвесност (посебна класа)” и слични квалификации од ваков тип.

РЕФЕРЕНЦИ:

I. ИЗВОРИ:

Анна Комнина, Алексиада-----Анна Комнина, Алексиада. Вступительная статья, перевод, комментарий Я.Н.Любарского, Москва 1965.

ВИНЈ III-----Византијски извори за историју народа Југославије, Том III, Београд 1966.

Иоанн Кинам-Георгиј Акрополит-----Иоанн Кинам, краткое обозрение царствования Иоанна и Мануила Комнинов. Георгиј Акрополит, летопись великого логофета Георгия Акрополита, Москва 2003.

A.Com (ed. Leib) II-III-----Anne Comnène, Alexiade. Regne de l'empereure Alexis I Comnène (1081-1118). Tome II-Paris 1943; III-Paris 1945. Texte établi et traduit par V.Leib.

A.Com. (ed. Reinsch-Kambylis) II-----Annae Comnenae Alexias, recensuerunt Reinsch D.R.-Kambylis A., pars II, prolegomena et textus, Berolini et Novi Eboraci MML.

Choniates-----Nicetae Choniatae Historia, ed. A.van Dieten, Berolini 1975.

II. ЛИТЕРАТУРА:

М.Ангеловска-Панова, Македонија во византиско-норманската војна-----Ангеловска-Панова М., Македонија за време на Византиско-норманската војна 1081-1085, Македонска историска наука-достигнувања и проблеми, Скопје 2000.

К.Ациевски, Пелагонија-----Ациевски К., Пелагонија во средниот век (од доселувањето на словените до паѓањето под турска власт), Скопје 1994.

М.Бошкоски, Византиските императори-----Бошкоски М., Престојот на византиските императори во Македонија во XI и почетокот на XII век, ГИНИ XXXIII/1, Скопје 1989.

М.Бошкоски, Надворешни упади-----Бошкоски М., Македонија во XI и XII век. Надворешни упади на територијата на Македонија, Скопје 1997.

A.Ducellier, Arbanon et Albanais au XIe Siecle-----Ducellier A., L'Arbanon et les Albanais au XIe Siecle, Travaux et Memoires 3, Paris 1968.

В.Златарски, Историја II-III-----Златарски В., Историја на Българската държава през средните векове, Том 2. България под византийско владичество (1018-1187). Второ фототипно издание, София 1994.

ИМН I-----Историја на македонскиот народ, Том први. Македонија од праисториското време до потпаѓањето под турска власт (1371 година), Скопје 2000.

К.Кепески, Рановизантиска остава-----Кепески К., Рановизантиска остава на бронзени монети од местото Баба кај Прилеп, МАА 3, Прилеп 1977.

Љ.Лапе, Периодизација на историјата-----Лапе Љ., Кон прашањето за периодизацијата на историјата на македонскиот народ, Историја I/2, Скопје 1965.

- D.M.Nicol, Despotate**-----**Nicol D.M., The Despotate of Epiros, Oxford 1957.**
- Б.Панов, Теофилакт Охридски**-----Панов Б., Средновековна Македонија. Теофилакт Охридски како извор за средновековната историја на македонскиот народ, Том втори, Скопје 1985.
- Б.Петровски, Односот**-----Петровски Б., Односот на населението и локалните власти од Северозападна Македонија (Полог и Скопје) кон норманските “варвари” и “цивилизираниите” Византијци за време на византиско-норманската војна 1081-1085 година, Епохи година XI книжка 1-2, 2003, Велико Търново 2005.
- Р.Радић, Обласни господари**-----Радић Р., Обласни господари у Византији крајем XII и у првим деценијама XIII века, ЗРВИ 24-25, Београд 1986.
- Л.Славева, Полог**-----Славева Л., Дипломатичко-правните споменици за историјата на Полог и соседните краевии во XIV век. Споменици за средновековната и поновата историја на Македонија, Том III, Скопје 1980.
- Тетово и Тетовско**-----Тетово и Тетовско низ историјата. Книга I, Од праисторијата до крајот на Првата Светска Војна, Тетово 1982.
- Т.Томоски, Полог**-----Томоски Т., Средновековен Полог, Историја XII/1-2, Скопје 1976.
- А.Тончев, Италианските Нормани**-----Тончев А., Италианските Нормани и Балканското население под византиска власт (1081-1100г.), Исторически Преглед, XXXI/3 Софија 1975.
- Б.Ферјанчић, Плејство**-----Ферјанчић Б., Плејство у епирској држави прве половине XIII века (1204-1261), Глас САНУ CCCXLIII, Одељење историских наука, књ. 5, Београд 1986.
- Ј.Ферлуга, Драч**-----Ферлуга Ј., Драч и његова област од VII до почетка XIII века, Глас САНУ CCCXLIII, Одељење историјских наука, књига 5, Београд 1986.
- F.Chalandon, Alexis**-----Chalandon F., Essai sur le règne d'Alexis Ier Comnène (1081-1118), Reprinted New York 1971.
- К.Христовска, Византиски пари во Македонија**-----Христовска К., Византиските пари на територијата на Република Македонија во XI и XII век: Аспекти на дистрибуција и циркулација. Монетите и монетоковниците во Македонија, Зборник на трудови од симпозиумот одржан по повод 80 години од животот и 50 години наставна и научна дејност на академик Ксенте Богоев, МАНУ Скопје 2001.
- Г.Шкриванић, ПUTEВИ**-----Шкриванић Г., ПUTEВИ у средњовековној Србији, Београд 1974.